



Uluslararası
Çalışma
Örgütü



iHKiB
İSTANBUL HAZIR GIYIM VE
KONFESYON İHRACATÇILAR BİRLİĞİ

SOSYAL UYGUNLUK

Tekstil ve Hazır Giyim Sektöründe
Yabancı İşçi Çalıştırma





Uluslararası
Çalışma
Örgütü



iHKiB
İSTANBUL HAZIR GIYIM VE
KONFeksiyon SANAYİSİ DERNEĞİ

SOSYAL 12 UYGUNLUK

Tekstil ve Hazır Giyim Sektöründe
Yabancı İşçi Çalıştırma

Ağustos 2019



Suriye Uyruklu Yabancıların Hukuki Statüsü Nedir?

Türkiye’de yasal olarak bulunan Suriyeliler iki farklı statüye sahiptir. Birincisi yasal olarak ülkede bulunan diğer yabancılar gibi ikamet izni olanlar, diğeri ise geçici koruma statüsünde bulunanlardır. Geçici Koruma Statüsünde bulunanlar Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu -YUKK’ta düzenlenmiş olan mülteci, şartlı mülteci ya da ikincil koruma kategorilerinden herhangi birisine girmemekte olup, YUKK’un 91’inci maddesi uyarınca “geçici koruma” altına alınmışlardır. (TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, Mülteci Hakları Alt Komisyonu, Mart 2018)

Geçici Koruma Nedir?

Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu Madde 91’e göre;

1. Ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılarla geçici koruma sağlanabilir.

2. Bu kişilerin Türkiye’ye kabulü, Türkiye’de kalışı, hak ve yükümlülükleri, Türkiye’den çıkışlarında yapılacak işlemler, kitlesel hareketlere karşı alınacak tedbirlerle ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlar arasındaki iş birliği ve koordinasyon, merkez ve taşrada görev alacak kurum ve kuruluşların görev ve yetkilerinin belirlenmesi, Cumhurbaşkanı tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.

Resmi Kimlik Belgesi alındıktan sonra yabancı her ilde çalışabilir mi?

Resmi kimlik belgesi alındıktan sonra yabancı sadece ikamet ettiği ilde çalışılabilir. Farklı bir ilde çalışabilmek için İl Göç İdaresi Müdürlüğü’ne başvurarak ikamet ilinin değiştirilmesi gerekir.

Ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılarla geçici koruma sağlanabilir.

Çalışma izni başvurusunu çalışan değil, çalışan adına işveren yapar.

Yabancıların Türkiye’de Hizmet Akdi ile Çalışma Şartları Nelerdir?

Geçici koruma sağlanan yabancılar için, geçici koruma kayıt tarihinden altı ay sonra çalışma izni almak için Bakanlığa başvuruda bulunulabilir Göç İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından düzenlenmiş olan ve statülerini gösteren kimlik belgesi ile Çalışma ve İŞKUR İl Müdürlüklerine başvurarak iş arama kaydı yaptırabilirler. Kayıt olurken çalışma izni ön koşulu aranmaz.

Çalışma İzni Nedir?

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (AÇSHB) Uluslararası İşgücü Genel Müdürlüğü (UİGM) tarafından verilen yasal bir belgedir. 28 Temmuz 2016 tarihinde TBMM tarafından kabul edilen 6735 sayılı Uluslararası İş Gücü Kanunu’na göre Türkiye’de çalışmak isteyen yabancıların AÇSHB- Uluslararası İşgücü Genel Müdürlüğü’nden çalışma izni alması gerekmektedir.

İşverenin, işe kabul edilmesi durumunda çalışanın adına Çalışma İzni Belgesi edinmesi gerekir. Çalışma izin başvurusunu çalışan değil, işveren yapar. Çalışma izni, çalışan için bir yıl süre ile alınır. Çalışanın işten ayrılması durumunda, yeni işveren tarafından yeni çalışma izni alınması gerekmektedir.

Çalışma İznine Nasıl Başvurulur?

İşverenin e-Devlet üzerinden <https://ecalisma-izni.ailevecalisma.gov.tr/> bağlantısı aracılığıyla Yabancı Çalışma İzni Başvurusu yapması ve çalışan adına bir Çalışma İzni Belgesi edinmesi gerekir. Bu aşamada alınacak çalışma izni sayesinde çalışan, İş Kanunu, Sosyal Güvenlik Kanunu ile İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu’nun koruması altına alınır ve çalışanın bakmakla yükümlü olduklarını da sosyal güvenlik sistemine dâhil edilir.

Çalışma İzni Başvurusunda Yapılması Gerekenler Nelerdir?

- İşverenle işçi arasında imzalanan iş sözleşmesi: işverenin ünvanı, yabancıнын adı, soyadı, yapacağı görev, alacağı ücret gibi bilgilerin yer aldığı "Belirli/Belirsiz Süreli İş Sözleşmesi"nin işveren ve yabancı tarafından imzalanması gerekmektedir. Aynı zamanda işyeri kaşesi de gereklidir.

- Kimlik Belgesi: Çalışma izni başvurusu yapabilmek için kişinin 99 ile başlayan kimlik numarasının yazılı olduğu statüsünü gösterir kimlik belgesi bulunmalıdır. Geçici Koruma statüsündekiler, geçici koruma kayıt tarihinden altı ay sonra, kayıtlı olduğu ikamet ilinde çalışmak üzere çalışma izni başvurusunu yapabilirler.

- Çalışma izni başvurusu, yabancı çalışana işe almak isteyen işveren ya da işveren temsilcisi tarafından e-devlet sistemi üzerinden gerçekleştirilmelidir.

- Ücret: çalışma izni başvurusu ücretli değildir, izin başvurusu olumlu sonuçlanırsa çalışma izni harç ve değerli kağıt bedeli ödenir. https://www.ailevecalisma.gov.tr/uigm/calisma-izni/harc_degerli_kagit_bank_a_odeme_bilgileri/

- Başvuru için Uluslararası İşgücü Genel Müdürlüğü e-izin sisteminde "işveren kaydı" sadece işveren ya da "e-bildirge yetkilisi" tarafından oluşturulabilmektedir.

Çalışma İzni Takibi Nasıl Yapılır?

- Çalışma izni verildiğine dair bilgilendirme e-postası UİGM tarafından işverene gönderilir. Ayrıca başvurunun son durumu çalışma izni otomasyon sisteminde "Başvuru Takip" kısmında görüntülenebilir.



Çalışma izni süre uzatma başvurusu, mevcut çalışma izninin geçerlilik süresinin bitiminden 60 gün önce başlatılmalıdır.

- Çalışma izin belgesi yabancının çalışacağı adrese kurye ile gönderilir.

Çalışma İzninin Geçerlilik Süresi ve Yenilenmesi

- Geçici koruma sağlanan yabancılara verilen çalışma izni süresi bir yıldır.
- Çalışma izni süre uzatma başvurusu, mevcut çalışma izninin geçerlilik süresinin bitiminden 60 gün önce ve her hâlükârda geçerlilik süresi dolmadan yapılır.

İstihdam Kotası Nedir?

Geçici koruma altındaki kişiler için istihdam kotası onda birdir, yani bir işyerinde geçici koruma altındaki çalışan sayısının, aynı işyerinde çalışan Türk Vatandaşı sayısının %10'unu geçmemesi gerekir.

Örnek: 100 Türk vatandaşının çalıştığı bir işyerinde en fazla geçici koruma altındaki 10 kişi çalışabilir.

Toplam çalışan sayısı 10'dan az olan işyerlerinde, geçici koruma sağlanan en fazla bir yabancıya çalışma izni verilebilir.

İstisnai olarak, işveren tarafından işyerinin kayıtlı bulunduğu ildeki Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğü'nden, çalışma izni başvurusu tarihinden önceki dört haftalık süre içerisinde yabancının çalıştırılacağı işi yapacak nitelikte Türk vatandaşı bulunmadığının belgelendirildiği başvurularda istihdam kotası uygulanmayabilir.

Kota uygulanırken, işletmenin Türkiye genelinde kurulu tüm işyerlerinde çalışan Türk vatandaşı sayısı göz önünde bulundurulur.

Kendi İşyerini Kurmak İsteyenler İçin Çalışma İzni Başvurusu

• Geçici Koruma altındakilerden kendi işyerini kurmak isteyenler, Türk vatandaşları gibi resmi kurumlara başvurarak gerekli yasal işlemleri yapmalıdır.

• Kendi işini açmak isteyenler çalışma iznine bireysel olarak başvurmalıdır.

Kendi adına çalışmak isteyenler, aşağıdaki koşulları sağladıktan sonra kendi işyerlerinde çalışmak üzere çalışma iznine başvurabilirler:

- Vergi Dairesine başvurarak alınacak vergi levhası,
- İlgili Esnaf Odasına başvurarak temin edilecek faaliyet belgesi,
- Bir adet biyometrik fotoğraf.

Başvuracak yabancı "geçici koruma" sekmesinin altında "kendi nam ve hesabına" sekmesinden başvurusunu yapıp belgeleri tarayarak sisteme yükleyecektir.

Not: Başvuru esnasında işveren adresi ile yabancının çalışacağı adresin aynı olması gerekmektedir. Çalışma izni çıktıktan sonra ayrıca Belediye'den "iş yeri açma ruhsatı" alınması gerekmektedir.

Yabancı, şirket sahibi ya da şirket ortağı ise;

- Vergi levhası,
- Bir adet biyometrik fotoğraf,
- Sermaye şirketi ortakları için ticaret sicil gazetesini,
- İlgili Sanayi Ticaret Odasından Faaliyet belgesi,



**Geçici
Koruma
altındaki
kişiler,
Türkiye'deki
çalışma
mevzuatına
bağlıdır.
Dolayısı ile
asgari ücret
altında
çalışma
yaptırılamaz.**

Başvuran kişinin şirket ile olan hukuki bağına gösterir belge, tamamlanarak kendi iş yerinde çalışacak kişi çalışma izni başvurusunu gerçekleştirilebilir.

Ayrıca;

- Başvuru için e-izin sisteminde "işveren kaydı" sadece işveren ya da e-bildirge yetkilisi" tarafından oluşturulabilmektedir.
- Başvuru işleminin tamamlanabilmesi için elektronik imza gerekmektedir.
- Yetkili idarelerce işyeri açma ve çalışma ruhsatı verilirken çalışma izni bulunması koşulu aranmaktadır.

Yabancıların Ücret Düzenlemesi Nasıl Olmalıdır?

- Geçici Koruma altındaki kişiler, Türkiye'deki çalışma mevzuatına tabidir. Dolayısı ile asgari ücretin altında ücret ödenemez.
- Çalışanın sigorta primlerinin yatırılmasından işveren sorumludur. Bu kişiler Sosyal Güvenlik Kurumu-SGK kapsamında bulunan bütün sağlık hizmetlerinden faydalanabilir.
- Çalışan, kayıtlı olarak çalıştığı işini kendi isteği ve kusuru dışında kaybettiğinde, İşsizlik Sigortası Kanunu ve İş Kanunu'nda belirlenmiş olan asgari koşulları taşıyorsa İşsizlik Ödeneği almaya hak kazanır.

İş Değiştirilmesi Durumunda Ne Yapılır?

- Yabancıların herhangi bir nedenden dolayı işten ayrılmasıyla çalışma izni iptal dilekçesi işveren tarafından PDF Formatında e-izin otomasyon sistemine yüklenir. Bu iptal işlemi sözleşmenin feshinden itibaren 15 gün içinde yapılmalıdır.

- Aynı yabancının yeni işvereni mevcut çalışma izninin iptali ardından başka bir iş için tekrar çalışma iznine başvurabilir.
- Yabancı, aynı şirketin başka şubesinde çalışmak isterse, yeni bir çalışma izni alınması gerekir.

Çalışma Hayatı ile İlgili Haklar için Başvuru Noktaları

- **AÇSHB:** Çalışanlar, çalışma hayatı ve sosyal güvenlik hakkında her türlü soru, öneri, eleştiri, ihbar, şikâyet, başvuru ve taleplerini AÇSHB İletişim Merkezine ait Alo 170 bilgi-danışma hattını arayarak iletebilirler.
- **İŞKUR:** Yabancı, ikametinin kayıtlı olduğu ildeki İŞKUR Hizmet Merkezine kaydını yaptırdıktan sonra internet şubesi üzerinden de İŞKUR hizmetlerine erişebilir. İnternet şubesinden, 7 gün 24 saat internet aracılığı ile her yerden İŞKUR'a ulaşılabilir. Bunun için www.iskur.gov.tr adresini veya İŞKUR'un sosyal medya hesapları ziyaret edilebilir.
- Tüm illerde bulunan Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlükleri, ilçelerde bulunan hizmet merkezleri ile belediyelerde ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarında bulunan İŞKUR hizmet noktalarından da İŞKUR'a ulaşılabilir.
- İŞKUR İnternet şubesinden aşağıdaki işlemler yapılabilir:

- Kayıt bilgilerini güncelleyebilir,
- Durumuna uygun işleri takip edebilir,
- İş başvurusu yapabilir,
- Başvuru ve görüşme sonuçlarını takip edebilir,
- İşverenden ve İŞKUR'dan gönderilen mesajları görebilir,

Aynı yabancının yeni işvereni mevcut çalışma izninin iptali ardından başka bir iş için tekrar çalışma iznine başvurabilir.

Çalışanlar, çalışma hayatı hakkında her türlü soru, şikâyet ve taleplerini Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Alo 170 bilgi-danışma hattını arayarak iletebilirler.

- Özgeçmiş oluşturabilir,
- Mesleki Eğitim Kurslarına başvurabilir,
- Girişimcilik Eğitim Programlarına başvurabilir,
- İşbaşı Eğitim Programına başvurabilir,
- İş ve Meslek Danışmanlarımızdan randevu alabilir,
- Türk Meslekler Sözlüğü'ne ulaşabilir, meslekleri tanıyabilirler.

• UNHCR, ILO gibi çeşitli uluslararası kuruluşlar: <http://help.unhcr.org/turkey>, <https://www.ilo.org/ankara/lang--tr/index.htm> projeler kapsamında uygulanan teşvik sistemleri yoluyla çalışma izni ücretlerini karşılayarak, işletmelere destek olmaktadır.

Kısaltmalar:

İŞKUR: Türkiye İş Kurumu

AÇSHB: Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı

SGK: Sosyal Güvenlik Kurumu

TBMM: Türkiye Büyük Millet Meclisi

Referanslar:

Türkiye'de İş Bulma Rehberi (UNHCR, İŞKUR, İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü)

Türkiye'deki Uluslararası ve Geçici Koruma Altındaki Yabancıların Çalışma İzni Hakkında Sıkça Sorulan Sorular (AÇSHB, UNHCR)



Vaka Analizi

VAKA ANALİZİ

ABCDEF Tekstil, Dudullu'da 190 kişilik bir konfeksiyon işletmesidir. Firma sahibi Halil Bey, tüm personel yönetimi ile ilgili işleri oğlu ve personel müdürü olan İbrahim'e bırakmış, kendisi daha çok üretimle ilgilenmektedir.

İbrahim, Türk çalışan bulmakta zorluk çekince, başvuru yapan Suriyeli adayları değerlendirir ve 2 sene önce Suriyelileri işe almaya başlar. Hali hazırda işletmede 24 Suriyeli çalışmaktadır. Suriyeli çalışanların bazıları asgari ücretin biraz altında çalışmakta olup, deneyimli ve çalışma performansı iyi olanlar ise asgari ücret almaktadırlar. Sabit olarak haftada 12 saat fazla mesaiye kalan bu gruba aynı zamanda haftalık 80 TL kadar fazla mesai ücreti de verilmektedir. Çalışanların bir kısmının kimliği vardır, bir kısmının yoktur, bir kısmının da kimliği olsa da başka şehirde ikamet ediyor olarak görülmektedir. İbrahim, Suriyeli çalışanlara çalışma iznine kendileri isteseler de başvuramayacağını söyler. İşyerindeki eğitimler sırasında yabancı çalışanlar eğitime katılmaksızın çalışmalarına devam eder. Herhangi bir duyuru olduğunda ise, sadece bir arkadaşları Türkçe bildiğinden onun kendilerine tercüme etmelerini beklerler. Çalışanlardan birisinin gözüne makine kullanırken göz koruyucu kullanmadığı için iğne batar ve çalışan hastaneye kaldırılır. Çalışan aldığı ağır darbe sonucu, görme yeteneğini %80 oranında kaybeder. Hastanede kolluk kuvvetlerine verdiği ifade neticesinde olay, iş kazası olarak SGK'ya bildirilir. Ayrıca işletme, çalışma izni olmayan işçi çalıştırdığından ve kayıtsız işçi çalıştırdığından dolayı ceza alır.

Halil Bey ihmalkarlığı yüzünden İbrahim'e çok kızar ve kendisini görevden alır.

Durumu yabancıların çalıştırılması açısından değerlendiriniz.

DEĞERLENDİRME

İşletmede son 2 senedir çalışma izni olmayan yabancılar çalıştırılmaktadır. Bu kanuni olarak uygun değildir. Yabancıların bazılarında asgari ücret altı maaş verilmekte, diğerleri ise asgari ücret olsa dahi sigortasız olduklarından yine de eksik ödeme almaktadırlar. Ayrıca fazla mesai ödemeleri de olması gereken altındadır. Çalışanlar herhangi bir eğitime girmemekte ve haklarını bilmemektedirler. İşletme yönetimi ve yabancı çalışanlar arasında iletişim çok kısıtlıdır. Yüksek ihtimalle İş Sağlığı ve Güvenliği eğitimi de olmadıklarından dolayı bir çalışan iş kazası geçirmiştir.

Vaka Analizi

VAKA ANALİZİ

Ne Yapılmalıydı?

- Başvuru sonrasında yabancıların kimlikleriyle beraber zaman kaybetmeden çalışma iznine başvuru yapılmalıydı ve izinleri alınmalıydı ayrıca bu izinler senede bir yenilenmeliydi.
- İşyerinde 190 kişi çalışmasına rağmen 24 Geçici Koruma Sağlanan Yabancı istihdam edilmektedir. Geçici Koruma Sağlanan Yabancılar için uygulanan istihdam kotasına aykırılık söz konusudur. Geçici koruma altındaki kişiler için istihdam kotası onda birdir, yani bir işyerinde geçici koruma altındaki çalışan sayısının, aynı işyerinde çalışan Türk Vatandaşı sayısının %10'unu geçmemesi gerekir. İstisnai olarak, işveren tarafından işyerinin kayıtlı bulunduğu ildeki Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğü'nden, çalışma izni başvurusu tarihinden önceki dört haftalık süre içerisinde yabancıнын çalıştırılacağı işi yapacak nitelikte Türk vatandaşı bulunmadığının belgelendirildiği başvurularda istihdam kotası uygulanmayabilir.
- Başka şehirde kayıtlı olan yabancılar önce İstanbul İl Göç İdaresi Müdürlüğüne giderek kaydını taşımaları ve akabinde çalışma izni başvuruları yapılmalıydı.
- Geçici koruma sağlanan yabancılar asgari ücretin altında ücret ödemez, tabiatıyla tüm Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların en az asgari ücretle istihdam edilmesi gerekirdi.
- Hiç kimliği olmayanlar ise düzensiz göçmen yani kaçak durumundadır. Kayıt altına alınması gerekirdi.
- Yabancı çalışanlar için kendi dillerinde bir duyuru panosu yapılmalıydı.
- Tüm eğitimlere yabancı çalışanlar da katılmalıydı ve tercüman yardımı ile gerekli bilgi kendilerine aktarılmalıydı.
- Personel Müdürü, yabancı çalışanlarla ilgili gerekli mevzuatı daha iyi öğrenmiş ve uygulamış olmalıydı ve işletmeyi bu şekilde riske atmamalıydı.

NOTLARIM, İŞLETMEDE UYGULAMAM / YAPMAM GEREKENLER:

YAPMAYA DEVAM EDECEKLERİM

UYGULAMAYI DURDURACAKLARIM

UYGULAMA BAŞLATACAKLARIM

**ILO Ankara - Uluslararası
Çalışma Örgütü**

Ferit Recai Ertuğrul Caddesi
No: 4, 06450 Oran, Ankara
Tel: + 90 312 491 98 90
Faks: +90 312 491 99 45
E-posta: ankara@ilo.org

**İstanbul Hazır Giyim ve Konfeksiyon
İhracatçıları Birliği (İHKİB)**

Çobançeşme Mevkii, Sanayi Caddesi
Dış Ticaret Kompleksi B Blok P.K.34196
Yenibosna, İstanbul
Tel: + 90 212 454 02 00
Faks: +90 212 454 02 01
E-posta: konfeksiyon@ihkib.org.tr

Bu kitapçık ILO Türkiye Ofisi ve İHKİB işbirliğinde
Sn. Ebru Gökbulut tarafından hazırlanmıştır.



Uluslararası
Çalışma
Örgütü



İHKİB
İSTANBUL HAZIR GİYİM VE
KONFEKSİYON İHRACATÇILARI BİRLİĞİ

Suriyeli mültecilerin ve ev sahibi toplulukların istihdam edilebilirliklerinin geliştirilmesi alanında ILO tarafından yürütülen bu çalışmalar ABD Nüfus, Mülteciler ve Göç Bürosu (U.S. Department of State, PRM) tarafından desteklenmektedir.